

9 november 2005, Lochem

Verslag Duurzaamheidsmeter 2005 gemeente Weert

Duurzaam Weert in kaart gebracht

Gemeenten investeren in duurzame ontwikkeling. In de wijk of het buitengebied, het gemeentegebouw, de school of het industrieterrein. Het gaat daarbij om het gedrag van mensen in relatie tot hun omgeving. Aandacht voor jongeren en ouderen, bewonersparticipatie en internationale samenwerking biedt ruimte voor een sociale en solidaire samenleving. Bij duurzame ontwikkeling gaat het ook om stimulansen voor werkgelegenheid, efficiënte en duurzame bedrijfsvoering, die perspectief geven aan een sterke, gezonde economie. Investerings in energiebesparing, schone energiebronnen en integraal waterbeheer dragen bovendien bij aan een beter milieu. Kortom, investeren in duurzame ontwikkelingen is investeren in een evenwichtige toekomst.

Hoeveel investeren gemeenten in die duurzame ontwikkeling? Welke kansen pakken ze en welke laten ze liggen? Welke gemeenten zijn de koplopers? Hoe kunnen we inspiratie putten uit het werk van deze voorhoede?
De 'Lokale Duurzaamheidsmeter' geeft antwoorden op deze vragen.

De vragen in de Lokale Duurzaamheidsmeter zijn meestal met een simpel 'ja' of 'nee' te beantwoorden. Bijvoorbeeld: "Heeft uw gemeente een stedenband?", "Speelt duurzame ontwikkeling daarin een centrale rol?", "Stimuleert de gemeente energiebesparing bij huishoudens?", "Doet de gemeente mee aan de jaarlijkse straatspeeldag?".

De kern van duurzame ontwikkeling: Afwenteling en participatie

Afwenteling gaat over de gevolgen van ons handelen voor toekomstige generaties of volkeren elders. Heel simpel gezegd: de gevolgen van ons handelen voor onze kinderen en kleinkinderen, of voor mensen in bijvoorbeeld Afrika, Azië of Latijns Amerika. Een voorbeeld van afwenteling is het klimaatvraagstuk, voor een belangrijk deel veroorzaakt door uitstoot van broeikasgassen. De gemiddelde Nederlander, ook in Weert, produceert 12 ton kooldioxide per jaar, meer dan 6 keer het wereldgemiddelde. In Weert verandert het klimaat daardoor, maar het is in ons gematigd klimaat een geleidelijk en moeilijk waarneembaar proces. In landen met extreme droogte, kustgebieden of poolgebieden zijn die processen van klimaatverandering eerder waarneembaar en veel ernstiger. Landen waar mensen wonen die veel minder bijdragen aan de oorzaak van het klimaatprobleem, maar juist last hebben van de vervuiling die wij veroorzaken. Na 2001 wordt leven in de lage delen van Nederland waarschijnlijk echt risicovol. We creëren een probleem voor onze kinderen en kleinkinderen. Het is een schuld die we nooit terug zullen kunnen betalen. Ook dat is afwenteling.

Participatie is het tweede sleutelwoord. Want de wereld is niet eenvoudig 'maakbaar' en 'aan te sturen'. Er is niet een schipper aan boord die met een simpele draai aan het roer de koers gaat veranderen. We hebben als het ware allemaal het roer vast, in een democratisch systeem dat politici aan stelt om te waken over de algemene veiligheid en organisatie. Democratie is een groot goed, maar vraagt bij de

noodzakelijke koerswijziging, om brede deelname van de bevolking. Daar gaat het bij duurzame ontwikkeling ook om.

Klimaat en waterbeleid

Voor Nederland betekenen de internationale afspraken die in 1997 in Kyoto gemaakt zijn over de reductie van broeikasgassen dat tussen 2008 en 2012 de uitstoot van broeikasgassen 7% minder moet zijn dan in 1990. De gemeenten spelen hierin een belangrijke rol omdat zij contact hebben met de betrokkenen die de reductie van broeikasgassen kunnen realiseren. Bij het terugdringen van CO2 moet men niet alleen denken aan duurzaam en alternatief energiebeleid maar ook aan duurzaam bouwen, duurzame mobiliteit en een beter beheer van de natuurlijke grondstoffen. De vragenlijst klimaat bestaat nu uit een algemeen gedeelte en de onderdelen: gemeentelijke gebouwen en installaties, duurzaam bouwen, bedrijven en verkeer en mobiliteit. In deze vragenlijst gaat het vooral over het verminderen van de productie van broeikasgassen. Maar ook de effecten van klimaatverandering zijn merkbaar. Toenemende neerslag, stijging van de zeespiegel, overstromingen rond de rivieren zijn tekenen aan de wand. In de vragenlijst 'water' komen een aantal van deze onderwerpen terug.

	Punten gehaald	Maximum score per vraag
KL 001 Klimaatconvenant dit jaar	0	2
KL 002 pluspakket bans	0	2
KL 003 CO2 monitoring	0	1
KL 004 Structureel budget	0	2
KL 005 Communicatie beleid op klimaat breed	0	2
KL 006 groene stroom 100%	0	2
KL 007 groene stroom minder 100%	1	1
KL 008 groene stroom burgers	0	1
KL 009 Energiecoördinator in dienst	0	1
KL 010 Samenwerking klimaat gestimuleerd	0	2
KL 011 Eisen aan grijze stroom	0	2
KL 012 Stimuleert Energie Prestatie Advies	1	1
KL 013 Gemeente en bedrijven in energiebesparing	1	1
KL 014 Meetbare doelen Gemeentelijke Gebouwen	0	3
KL 015 Energie en onderwijs	2	2
KL 016 Coördinator duurzaam bouwen in dienst	0	2
KL 017 Structureel budget duurzaam bouwen	0	2
KL 018 Convenant duurzaam bouwen getekend?	2	2
KL 019 Slopen op basis duurzaam bouwen	2	2
KL 020 Monitoren duurzaam bouwen uitgevoerd	0	1
KL 021 Narekenen EPC	0	1
KL 022 Controleren EPC ter plekke	0	1
KL 023 Een zonneboiler per 100 huishoudens	0	1
KL 024 Een meter zonnepaneel per honderd huishoudens	0	1
KL 025 Een meter zonnepaneel per vijftig huis	0	1
KL 026 Klimaatvraagstuk deel beleid verkeer en vervoer	0	1

KL 027 Stimulans fiets en openbaar vervoer	2	2
KL 028 Fietsbalans	1	1
KL 029 30 km zone in meer dan helft woonstraten	1	1
KL 030 Verkeersveiligheid analyse met doelgroepen	2	2
KL 031 Scholen en verkeersveiligheid goed gekoppeld	0	2
KL 032 Doet mee aan week van de vooruitgang	0	1
KL 033 Doet mee aan straatspeeldag	0	1
KL 034 integraal waterplan is af	0	2
KL 035 trits preventie-scheiden-zuiveren uitgangspunt	2	2
KL 036 smal waterspoor geïntroduceerd	0	3
KL 037 Klimaat voorlichting waterbesparing bij bevolking	0	2
KL 038 waterbesparing bij bedrijven gestimuleerd	0	2
KL 039 trits vasthouden-bergen-afvoeren uitgangspunt	2	2
KL 040 open houden bodem voor infiltratie	1	1
KL 041 gebieden ontzien voor seizoensberging	2	2
KL 042 Water-compensatie voor verhard oppervlak	2	2
KL 043 waterkansenkaart gestimuleerd	2	2
Totaal klimaat en waterbeleid	26	70

Tabel 1, resultaten klimaat en waterbeleid duurzaamheidsmeter 2005 Weert

De vragenlijst betreft 43 vragen over klimaat en waterbeleid (zie tabel 1). Voor toelichting op de vragen (want sommigen zijn vrij technisch) verwijs ik graag naar www.duurzaamheidsmeter.nl, waar u alle feiten kunt vinden.

De score van de gemeente Weert is onvoldoende. De gemeente haalt 26 van de 70 punten die er te behalen zijn, minder dan 40%. In grote lijnen sluit dit aan bij de resultaten van de duurzaamheidsmeter 2003. Weert heeft nog weinig vooruitgang op dit vlak gemaakt in de afgelopen 2 jaar.

Specifiek klimaatbeleid	15	50
Specifiek waterbeleid	11	20

Tabel 2, resultaten totalen specifiek klimaat en water, duurzaamheidsmeter 2005 Weert

Specifiek voor klimaatbeleid behaalt de gemeente Weert 30% van de te behalen punten. Waterbeleid is sterker, met ruim 50%. Concreet betekent dit, dat Weert een inhaalslag te maken heeft wil het zich als gemeenschap verantwoordelijk voelen voor een van de grootste milieu- en ontwikkelingsuitdagingen van deze eeuw. Lokaal Klimaatbeleid, zowel op het voorkomen van uitstoot van broeikasgassen als op het aanpassen aan een veranderend klimaat is noodzakelijk en ook goed mogelijk. Het rijk biedt hiervoor steun (waar Weert overigens nog geen gebruik van maakte (of zeer beperkt)). Maar belangrijker dan die steun is het feit dat zaken als energiebesparing bij een moderne gemeente gemeengoed zouden moeten zijn. Niet alleen vanwege het milieu overigens, maar ook vanwege de snel stijgende energierekening.

Duurzaam ondernemen

'Verbeter het milieu en begin bij jezelf!' is ook een kreet die de gemeenten zich aantrekken. De investeringen in duurzaam ondernemen groeien dan ook snel. Waar eerder de gemeente de (verplichte) taak gemeentelijke interne milieuzorg veelal mondjesmaat uitvoerde is het werkveld nu sterk verbreed. Nu gaat het onder andere om duurzaam inkopen. Dat betekent dat milieu en mensenrechten uitgangspunt moeten zijn van het inkoopbeleid. Niet zo simpel, want mooie intenties moet je ook kunnen waarmaken. En uiteindelijk wil ook de gemeente de beste kwaliteit voor het minste geld. De vraag is alleen of nu bij die kwaliteit ook de duurzaamheid een rol speelt. De gemeente gaat verder dan het inkopen van zaken voor de eigen organisatie. Ook in het uitbesteden van groenbeheer en in het met het bedrijfsleven vormgeven en inrichten van industrieterreinen komt duurzame ontwikkeling aan de orde.

De ondernemer beheert ook haar gronden. Duurzaam inkopen met zorg voor het milieu en mensenrechten is uitstekend, maar tegelijk zal de gemeente de zorg voor de natuur in de eigen omgeving een plek moeten geven. Dat maakt de gemeente overigens ook aantrekkelijk. Weldadig groen, natuurlijke oevers en kwakende kikkers geven de bewoners rust en de mogelijkheid om in een meer natuurlijke omgeving bij te tanken. Bij het vestigingsbeleid van bedrijven wordt ook gekeken naar de woonomgeving. Maar ook zonder dat hoort de zorg voor de natuur in de stad en het buitengebied tot de intrinsieke taak van de duurzaam ondernemende gemeente.

	Punten gehaald	Maximum score per vraag
DO 001 duurzaam inkopen raadbesluit	1	1
DO 002 criteria duurzaam inkopen weging aanbesteding	1	1
DO 003 primair en secundaire inkopen duurzaam	2	2
DO 004 Budget meerprijs duurzaam inkopen	0	2
DO 005 richtlijnen schone en eerlijke kleren?	0	2
DO 006 schone auto's gemeentepark	2	2
DO 007 Alleen FSC-hout gebruikt	3	3
DO 008 meer dan 50% papier recycled	0	1
DO 009 Niet-recycled maar wel FSC gekeurd.	0	1
DO 010 Contact beleidsafdeling en inkoper	0	3
DO 011 communicatie naar werkvloer duurzaam inkopen	2	2
DO 012 scholing duurzaam inkopen	0	1
DO 013 max havelaar koffie in gemeentehuis	0	1
DO 014 Max Havelaar thee in gemeentehuis	0	1
DO 015 biologische catering	0	2
DO 016 duurzaam beleggen	0	3
DO 017 duurzaamheid uitgangspunt inrichting industrieterrein	2	2
DO 018 gemeente gebruikt geen pesticiden	0	2
DO 019 natuurvriendelijk tuinieren gestimuleerd	0	1
DO 020 natuurlijk bermbeheer uitgangspunt	2	2
DO 021 visie op bomenbestand	2	2
DO 022 beleidsambtenaar natuur en biodiversiteit in dienst	2	2

DO 023 overzicht flora aanwezig	0	1
DO 024 diversiteit fauna bekend	0	1
DO 025 monitor biodiversiteit met bevolking	2	2
DO 026 verandering biodiversiteit in kaart gebracht	0	2
DO 027 rode lijst soorten in gemeente bekend	0	1
DO 028 rode lijstsoorten veilig gesteld	0	1
DO 029 compensatie voor verloren gegane groene ruimte	1	1
DO 030 Heeft gemeente budget Leren voor Duurzaamheid	2	2
Totaal duurzaam ondernemen	24	50

Tabel 3, duurzaam ondernemen duurzaamheidsmeter 2005, gemeente Weert

Uit de 30 vragen over duurzaam ondernemen scoort de gemeente Weert een kleine 50% positief (zie tabel 3).

Specifiek duurzaam inkopen	11	28
Specifiek groen en ruimte	13	22

Tabel 4, specifiek duurzaam inkopen en groen&ruimte, duurzaamheidsmeter 2005, gemeente Weert

Daarbij scoort het duurzaam inkopen aspect met 39% behaalde punten beduidend lager dan het beleid gericht op groen en ruimte met 59%. Interessant is dat de gemeenteraad van Weert zich 'duurzaam inkopen' wel als beleidsveld ter harte heeft genomen. Bijvoorbeeld door als raad te besluiten dat duurzaam inkopen uitgangspunt van beleid moet zijn en dat dit voor alle producten moet gelden. Zo speelt duurzaamheid een rol bij aankoop van vervoelmiddelen en mag alleen maar 'duurzaam'(FSC) hout gebruikt worden bij de gemeente. Maar voor bedrijfskleding is geen richtlijn terwijl duurzaamheid in afweging bij aankoop wel een rol moet spelen maar er blijkbaar nog geen ruimte is om de eventuele meerkosten ook in rekening te brengen. Dit is natuurlijk een principiële punt, want duurzame producten hoeven feitelijk niet meer te kosten, maar stel dat de gemeente voor de keuze staat om een goedkoop maar niet duurzaam product te kiezen tegenover een iets duurder maar wel duurzaam product... welke keuze wordt dan gemaakt? Nu lijkt het erop dat uiteindelijk het niet-duurzame product zal winnen.

Daarnaast wordt er niet gebruik gemaakt van milieuvriendelijk papier, is er geen regulier contact tussen inkoper(s) en milieufdeling (terwijl de meeste specificaties bij duurzaam inkopen milieuthema's betreffen) en wordt er geen gebruik gemaakt van het scholingsaanbod (zie ook www.senternovem.nl/duurzaaminkopen) .

Overigens is ook bij het groenbeheer dit aspect van duurzaam inkopen van belang. De gemeente gebruikt pesticiden en stimuleert biologisch tuinieren bij burgers niet. Interessant is dat er een beleidsambtenaar is die zich specifiek bezig houdt met biodiversiteit maar de gemeente heeft geen overzicht van flora en fauna, zelfs niet van de meest zeldzame (en te beschermen) rode lijst soorten. Behalve dat een dergelijk overzicht uit oogpunt van natuurbescherming aan te bevelen is, blijkt het overzicht ook van belang te zijn voor ruimtelijke ordening en stedelijke ontwikkeling. Want planontwikkeling op plekken waar rode lijst soorten voorkomen is veelal strijdig met de natuurbeschermingswet.

Sociaal en Mondiaal beleid

Misschien zijn het dan de consumptieve individualisten die zich op de maat van de economie ontwikkelen. De Brundtlandt-commissie, die in de jaren tachtig een fundament legde voor het huidige debat over duurzame ontwikkeling, had het in haar definitie over de 'aspiraties' van volgende generaties. Is daarbij ruimte voor samenhang, voor solidariteit, lokaal en internationaal?

Bij de sociale dimensie van duurzame ontwikkeling gaat het om de samenleving om de 'hoek', dichtbij. Daar waar mensen elkaar opzoeken, zich organiseren, hun omgeving concreet vorm geven. Maar ook om de wereldsamenleving. Wereldburgerschap met andere volkeren en culturen. Internationale samenwerking als inspiratiebron voor de samenwerking naar een duurzame wereld. Internationale samenwerking is bij uitstek een 'ontmoeting', een sociaal onderdeel van duurzame ontwikkeling.

Juist waar het gaat om afwenteling en participatie komen deze twee aspecten samen. Internationale samenwerking, ook om informatie uit te wisselen over hoe onze samenleving internationaal verbonden is en dit te symboliseren in samenwerkingsprojecten over de grenzen heen. En een krachtig sociaal beleid, gericht op deelname van grote groepen in de samenleving.

	Punten gehaald	Maximum score per vraag
SO 001 stimuleren proces richting duurzaamheid	0	2
SO 002 plan van aanpak voor proces duurzaamheid	0	2
SO 003 Geld voor proces duurzaamheid?	0	2
SO 004 Burgerinitiatief in initiatief	0	2
SO 005 ambtenaar voor internationaal beleid?	0	2
SO 006 Structureel budget internationale samenwerking	0	2
SO 007 0.5 euro of meer voor internationale samenwerking	0	2
SO 008 Budget voorlichting en bewustwording	0	2
SO 009 Is gemeente lid van ICLEI?	0	1
SO 010 Internationaal manifest over duurzaamheid ondertekend?	0	1
SO 011 Heeft gemeente band met oost europa	0	2
SO 012 Heeft gemeente band met derde wereld	0	2
SO 013 duurzame ontwikkeling in stedenband	0	2
SO 014 Klimaat in stedenband	0	2
SO 015 Wederkerigheid in stedenband	0	2
SO 016 Steunt gemeente jongerenraad	2	2
SO 017 gehandicaptenbeleid integraal in al het beleid	2	2
SO 018 Clientenraad geïnstalleerd	2	2
SO 019 Aandacht voor uitgeprocedeerde vluchtelingen	2	2
SO 020 illegalen	0	2
SO 021 Actueel emancipatiebeleid bestaat	0	1
SO 022 personeelsbeleid gericht op afspiegeling samenleving	2	2
SO 023 percentage vrouwen meer dan een derde in raad	2	2
SO 024 33% vrouwen leidinggevend	0	1

SO 025 Kwijtschelden gemeentelijke lasten simpel	0	1
SO 026 Ruimer vermogen chronisch zieken e.d.	1	1
SO 027 kwaliteit minimumbeleid wordt bewaakt	2	2
SO 028 Deel schoolkosten minima vergoed	1	1
SO 029 collectieve aanvullende verzekering	0	1
Sociaal & Mondiaal totaal	16	50

Tabel 5, Sociaal en mondiaal beleid, duurzaamheidsmeter 2005, gemeente Weert

De gemeente haalt op dit gecombineerde beleid nauwelijks meer dan 30% van de te behalen punten (tabel 5).

Specifiek Mondiaal beleid	0	28
Specifiek Sociaal beleid	16	22

Tabel 6, specifiek mondiaal en sociaal beleid, duurzaamheidsmeter 2005, gemeente Weert

Uit tabel 6 blijkt dat deze lage score voor een belangrijk deel komt door ontbrekend mondiaal beleid, waar de gemeente geen enkel punt weet te scoren. Het lijkt er op dat het mondiaal beleid in de afgelopen 2 jaar in Weert een negatieve wending heeft gekregen. Het structurele budget dat eerder aanwezig was (meer dan 0,50 € per inwoner) is verdwenen. Maar ook in 2003 was de score van de gemeente Weert op dit gebied zeer laag. Dat is jammer, want uit een internationale relatie, hoe bescheiden ook, kan veel inspiratie verkregen worden en onze samenleving is juist steeds meer internationaal verbonden.

Het sociaal beleid scoort in de gemeente Weert het hoogste met 73% van de te behalen punten. Jongerenbeleid, gehandicaptenbeleid, beleid op achterstandgroepen en, uitzonderlijk, een actueel emancipatiebeleid zorgen voor een goede score op dit vlak. Ook het percentage vrouwen in de raad is hoger dan landelijk gemiddeld terwijl het armoedebeleid vorm heeft gekregen. Mogelijk zou de gemeente, na een groots landelijk initiatief, nu bij de gewijzigde verzekeringsvorm, wel overgaan tot een collectieve verzekering voor mensen met een kleine beurs en is het mogelijk te overwegen om de kwijtschelding van gemeentelijke lasten voor de armsten simpel te maken (op een inkomenstoets).

Slotconclusie

De gemeente Weert loopt achter op haar klimaat- en waterbeleid, toont goede intenties en slechte uitwerking als het om duurzaam ondernemen gaat en mist totaal inzet in haar mondiale beleid. Op sociaal vlak lijkt belangrijke vooruitgang geboekt te zijn. Met een sociaal betrokken gemeente, die ook haar intenties uitspreekt als het om duurzaam ondernemen gaat, moet goed zaken te doen zijn. Het moto zou kunnen zijn: verhelder de intenties, en maak er duurzaam werk van!

Thijs de la Court
 Coordinator en onderzoeker Lokale Duurzaamheid
 COS Nederland
 Akkerwinde 12
 7242 MX, Lochem
www.duurzaamheidsmeter.nl